„ЗАСТАВА“ излази трипут недељом **средом, петком и недељом.**

ЦЕНА ЈЕ ОВА

за Аустро-Угарску:

на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „

за Србију:

(у сребру)

на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша, а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини врста листа места које заузимају из оваких ситних петит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут бапка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 89. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДДЕЉУ 30. ЈУЛА 1872. ГОДИНА VII

ПОЛИТИЧКА ДОГМА.

Мислилисмо говорити данас о потврђеном закону за српске народне школе, за који запеше пештански листови не само деакове но и Тиса-Гицине странке, бајаги ради сувише велике самосталности коју влада остави српском васпитању, у ствари пак: први да заглуну уши свом и страном свету, да нечује наше тужбе на неправду која нам је и у самој тој ствари нанешена с једне, с друге пак стране да тим начином подигну влади кредит у либералном свету; други, левичарски листови за то, што не загледав љуцки у сам тај школски закон и измене у њему заједно са циркуларом који то све прати, побојаше се, да ће им се с тим одузети мастан залогај помађаривању нашег народа, на који су исто тако ако не и већма, лакоми као и десничари. Но како је потврдом закон ступио у живот, те сад задовољили се ми са изменама владиним у њему или не, он остаје у важности дотле, док народу не пође од руке да истисне ако је што у њему уметуто, што је против права и користи народне, те по томе неће бити доцкан ни касније о истоме говорити, то ћемо се за данас обазрети на друго једно питање, које се такође нашег народа врло јако тиче, а у метежу силног посла, могло би се из вида изгубити.

Није истина по себи никакво конкрентно питање те да с тога заслужује да специјално наше ствари за тренутак на страну оставимо, али је значајно ради извора и замашаја, а сад се прилика томе указала. Питање то које овде мислимо, јесте питање тактике владине у политици према немађарским народима, а истакао га је неки дан „П. Лојд,“ позната труба мађарске владе, и рог тежња мађарски, говорећи о Бокељима, поводом денунцијације, да Бокељи иду на Цетиње тражити правице, у својим споровима који пред суд спадају.

Да будемо разумљивији казаћемо укратко ствар.

Пре кратког времена, донеше листови бечке владе допис један из неког места у Боци-Которској, у коме се вели: да Бокељи иду на суд на Цетиње ако се међу собом парбе, и да аустријски судови тамо нису од потребе, јер им се недаје посла.

Већ на први поглед могло се видити да је тај допис потекао из денунцијантског пера, које је смерало забости трн неприлике у здраву пету Црне Горе! Али централистички листови као да су га наручили — што ће по свој прилици и бити — те удри по свом обичају у таламбасе грдње на народ у Боци Которској и на Црну Гору, онако по чивутском начину, који би били први јунаци света, да је језик мач. У место да виде, да Бокељи не досађују судовима које је аустријска влада тамо поставила, с тога, што је народ не заражен очинцима швапске културе, да у свакој прилици тражи зађевице, коју ће му после туђин расправљати, да је народ пун морални врлина, који неће неправде ни себи ни другима, да је сиромашан с малим особеним материјалним делокругом, и да и по томе неможе долазити често у колизију, сукоб један с другим, — у место да виде те и сличне узроке који се из природе, карактера и положаја народа у Боки појављују као узроци слабе навале на судове и њихово деловање, они удри по „дивљацима,“ на једној и другој страни, и призивај у помоћ „енергију“ владе да те „варваре“ у ред дотера. Безобразлук им помете памет те се не сетише колико вреди „енергија“ бечких чивута и њихови компањона, према народу у Боци Которској, не сетише се на — кнезлачки мир!

Ми знамо да Бокељи неће ни главе обрнути на немоћно блебетање бечки Чивута, ма овима не само пештански него и сви „пољски“ дошли у помоћ, као што се човек не осврће на лавеж паса, а и ми не споменусмо ову ствар тога ради, што смо у страху за нашу браћу у Боци од бечки делија, него с тога, што је један „брат“ тих бечки делија избрбљао тајну, која по све не мађарске народе може имати важности, јер казује тактику, којом се служе или мисле служити они, који би ради били на туђој грбачи благовати.

„Пестер Лојд“ дакле говорећи поводом споменуте денунцијације из Боке Которске, по свом занату, одмах је почео бацати блато презрења на те људе са своји „изображени“ ђонова, те узимајући садржину дописа за готов новац, вели: да је узрок тој појави прво и прво у крајњој глупости народа. Народ је прост тако, да незна даље од носа; тек у глави по где ког попе или општинског старешине може се наићи на врло таван, магловит појам о свом држављанском положају. Народ пак у глибу своје простоте не зна ни којој држави припада, и једина идеја која Бокеља руководи то је лакомост и пљен. Отуда пак што су Црногорци таки исти, следи да они волу ићи у Црну гору да расправљају своје спорове, него суду аустријском.

Тако и томе слично иде кроз цео чланак „Лојдов,“ и само се у томе разликује од своје бечке браће, што признаје да су врло ретки случајеви кад Бокељи и на Цетињу траже суда. Дакле негативно признаје, да тај народ није заражен ни злобом ни себичношћу, кад се у опште не парби.

Кад би било вредно препирати се с „Лојдом“ ми би га запитали: од куд да је народ у Боци тако глуп, да нема ни појма о свом држављанском положају у територијалном погледу, кад је у целом свету позната изванредна бистрина ума тих људи, којом су и марини аустријској подигли кредит каквог данас има? Но није вредно се „Лојдом“ дишпутати ни о стварима које разуме и познаје, а некмоли о овој, а друго, ко познаје Бокеље неће се на „Лоида“ ни осврнути као ни Бокељи сами, а ко их не познаје, тај неће „Лојда“ тражити, да их научи познавати.

Него главно је ово: „Лојда“ пече, штоо Бокељи нису признали домобрански закон, и како се говорка да ће цислитавски, домобрански министар ићи у Далмацију, то сее он (Лојд) нада, да ће тај министар залечитии ту рану.

Ту настаје наша тема. „П. Лојд“ велии: „Надамо се, да ће његовој (министровој) енергији испасти за руком (оно што ваагнеровој није) ако се мудро удружи са преедосторожношћу. Ми смо тврдо уверени, дда су политичне и војене власти о јесени годд. 1869 са више разумевања (!) поступале, и најпре попове, који су поред свог њиховог неизображења у сујеверном народу од веелика уплива, а за тим општинске поглаварре о цељи и замашају тога закона обавестилле и њих приволеле, да умирујући на народ дејствују, да би тада држави заштеђено осстало четир и по милијона форинти, некоолико стотина људи и мучан положај у којоји је запала. Од стране владине, требало је тада подбуђеним људма дати уверење, дда се они, који и тако без млогог обучавања своје домаће горе бранити умеду, неће нии-кад изводити из земље, да ће им се прем ма њиховом брдовитом земљишту, заиста одговарајућа народна ношња оставити — и бар за први мах — да им се неће и славенска команда одузети. Непопуштање у главној ствари, екземпларна казна оних који се усуде што рећи, а уз то паметно попуштање у мањње важнији стварма, које се међу тим чине народу да имају некевредности — с тим би се свозло спречило било. Нека дакле ова садашња влада будуде паметна на основу пређашњег искуства.“

Ту лекцију даје „Пестер Лојд“ министру Хорсту.

Да је ово само проста лекција, искључиво примењена на специјалан случај домобранствени одношаја у Боки, ми би се мање око ње забавили, јер како рекосмо наша браћа у тој покрајини знаће и са министром Хорстом изаћи на крај, ако би овај покушао погазити опредељена кнезлачког мира, ма њих „Лојд“ колико уваршћавао у пуке глупаке. И Вагнеру су исти чивутти палили тамјан високој државничкој „мудрости“ му и „енергији“ па смо видили да му се мудрост морала поклонити пред здравсом свешћу Бокеља, као што му се и енергија преломила од зора њиховог јунаштва. Хорст ако би послушао „Лојда“ и браћу му, може исто тако, а и горе проћи. Али у овој лекцији „Лојдовој“ лежи догма традицијоналне политике аустријске према нашем народу, коју је усвојила и влада мађарска. И за то се забависмо око тога питања.

„Непопуштање у главној ствари, екземпларна казна коловођа и они који би се усудили изјавити своје незадовољство против смерова владини, а паметно попуштање у ситним, споредним стварма, и у онима где кулминира спољни облик народног поноса — за прво време“ — то је језгра политике владине према нашем народу.

Требали тој политици још каквог коментара?

Што „Лојд“ светује Хорсту да употреби према Бокељима, то ми ево већ неки пет година гледамо где се над нама експериментише. Наказни закон о „народностима“ и у ситницама потрвен је законом о уређену муниципија и самовољи владе приликом изведења истог у погледу попуњавања предстојнички места; при постављању судова опет иста тактика. Кад се изређало по том савету „Лојдовом“ на политичном пољу све, прешла је „мудрост“ мађарске владе и на поље црквено-просветно, те је и ту почела газити „ситнице“ — које је у први мах оставила. И сада потврђени закон за српске народне школе показује да се овде ради по том рецепту. Потврда је оставила назив „српске народне“ — сигурно „бар за први мах“ — али нам се већ труби и „Лојдом“ и други трубама владиним, да се спрема земаљски закон за наставу, који ће то све уклонити, што се на „први мах“ „паметно“ попустило, јер је догма државне мудрости у „главној ствари не попуштати.“

Ми можемо примером илустровати и онај пасус из те догме, који говори о екземпларном каштиговању коловођа и оних који се усуђују опоновати такој самовољи; но то остављамо на страну. Доста нам је, што нам се каже јасно, како се с нама поступити мисли, а једино с тога, што у Аустрији ниемо Немци а у Угарској Мађари, и што то нећемо да будемо, а владе би хтеле.

Да је вредно глувим ушима говрити ми би показали, куд така политика мора одвести, ал глувима као и пустима залуд говорити. Ми смо само нашег света ради изнели догму политике мађарске владе коју су њена уста досад тајала, ал сад мислећи да су на коњу своје величине, више и некрију да овај види: да се у главним стварма не попушта, а у споредним, мање важним, само у први мах; касније се и то уништава.

Ова лекција може нашем народу од велике користи бити, нарочито оним члановима, који мисле, да се лепим начином може каква корист народна код владе израдити. И оно што се даде, и то се даје само за „први мах,“ за време, до боље згоде, кад ће се опет моћи натраг узети; ко би се и тада противио, опет ће бити еклемпларно кажњен.

За нас је дакле јасно шта нам чинити ваља, наша народна корист, на супрот такој државној „мудрости“ захтева: да стојимо увек у једном колу и да се незадовољавамо „споредним,“ — мање важним стварма, и кад нам се у такима попусти, јер ваља непрестано да имамо на уму: да је то само „за први мах,“ и да ће нам се и те ситнице одузети.

За то не попуштајмо нигде: код Бокеља смо видили, да се само тако можемо спасти од гвоздени канца наших непријатеља!

—н.

ХРВАТСКИ САБОР.

Седница држана 5. августа п. р. 1872.

Председник *Иван Мажуранић* отвори седницу у 10 и по сати.

Бележник др. *Рогулић* прочита записник последње седнице, који буде оверовљен без приметбе.

Стигли су сабору ови поднесци од владе: 1) зем. влада предлаже законску основу, којом се укида тучење (живио! упућује се одбору законодавном). 2) зем. влада предлаже зак. основу о пораби штампе; о казњењу у послу штампе; 3) о устројству пороте; 4) о пропису за именике поротничке у словима штампе; 5) зем. влада оделење за богоштовије подноси прорачун у погледу штипендиста за г. 1872. 6) зем. влада јавља, да је Њег. Величанство дозволило, да се руковођење владе повери г. М. Прици (узима се на знање); 7) земаљ. влада предлаже прорачун заклада за народне школе год. 1872; 8) председништво зем. владе јавља, да су опредељени гг. Мухић, Хрвоић, Халпер, Кршњави и Вардијан да буду повереници код разправа о прорачуну.

Од многи поднесака на сабор саобштавамо ове: *Жупанија вировитичка* моли, да се сабор заузме за то, да се сагради жељезница управо између Барча и Осека; иста жупанија подноси молбе у погледу станарине за год. 1870, 1871 и 1872; иста јавља, да у продаји крајишки шума види нарушај угарско-хрватске нагодбе (усвојен је у погледу тога предлог дра Рогулића: да се тај поднесак преда одбору за народно господарство); иста моли, да сабор укине јавну роботу с тим, да се у новцу одкупи (законод. одбору); иста; да се сваком грађанину домовине, чим је навршио 18. годину, дозволи женити се, а да немора за то тражити допуштење. Град *Загреб* предлаже 11 представака, и то: 1) у којој изјављује заступство, да је вољно зграду реалке одступити земљи, и моли, нека сабор реалку прогласи земаљским заводом, а да град буде решен дужности у погледу реалке, именито нека преузме дуг 17.560 фор. 2) да се девојачки завод на 8 разред а подигне, земаљским прогласи и устроји препарандиални течај; 3) да се општина каптол, нова вес, лашка улица и Хорвати утелове граду Загребу; 4) да се опрост изради новацима неповлаштено одсутним; 5) да се на земаљске трошкове издржавају учитељи препарандије и узорне главне школе; 6) да све нове зграде буду 30 година опроштене од пореза државног; 7) да се у Загребу сагради средишњи колодвор; 8) да се Загребу подели право бирати учитеље; 9) да се Загреб у погледу уконачења војника стави из 2. на 1. разред; 10) да земља за регулирање горње Илице 6000 ф. или поклони или уз мале постотке узајми, и да се горња илица и цеста водећа колодвору, прогласе државним; 11) да се опрости поглаварство загребачко од скупљања државног пореза. Те су представке упућене страном законодавном, страном господарственом, страном петиционалном одбору.

Град *Вараждин* моли, да буде решен дужности купљења државног пореза; град *Крижевац* моли такођер да буде решен те дужности, „док се нереше државоправни одношаји између Хрватске и Угарске“; општина *Лудбрег* моли за преиначење зак. чланка о задругама (обзиром на учињене у том погледу кораке узето на знање); иста моли за преинаку зак. чланка 16. 1871 (законодавном одбору предано); трговиште *Вуковар* моли, да се изпослује жељезница из Земуна преко Вуковара до Барча, и да се сагради канал из Вуковара у Шамац (господарственом одбору); *Краљевица* моли, да се излучи од трговишта Бакра. Учитељи народни *вирјански*, затим *беловарске* главне школе, учионе *ђурђевачке* као и богословни професори у Загребу моле, да им се повисе плате (петиц. одбору). Одбор учитељске задруге моли за годишњу подпору своме друштву (петиц. одбору). Друштво за подупирање чиновника моли за поболшање чиновничког стања (петиц. одбору.) Пресвитерија протестантске обштине моли припомоћ за издржавање жупника и школе протестантске у Загребу (петиц. одбору.) Друштво за подпору болесни ђака у Бечу моли подпору (петиц. одбору). Сењско бродарско друштво моли, да се подупре његова молба на угарску владу (пет. одбору). Бар. Малдини: да се чиновнички Vorschus-Consortium узпореди с другим вересијским заводима (господарском одбору). *Ђуркан* моли поделење штипендија, да се изобрази у уметности певања (петиц. одбору). *Евген Ковачевић*, професоранд, за дознаку изванредне подпоре, да може положити испит (петиц. одб.) *Фрањо Жав. Кох*: подпору за његову збирку народни југославенски напева (петиц. одбору). *Фран Курелац*, хрватски књижевник, за подпору (пет. одбор). *Шкендер Фабковић*, учитељ на препарендији, да му се урачуна деценији, почевши од год. 1865—6 (петиц. одбору), *Мирчо Краљчић*, загреб. грађанин, 83 год. стар, моли да му се изходи одштета за његова земљишта у крајини, која се нису могла продати (петиц. одбору). *Петар Томић*, професор на реалци раковачкој, чини сабору разне предлоге (предано влади, да му пошаље натраг). Стигло је још више молба појединаца као и од зборова чиновнички, писарски, и т. д. Од осталога спомињемо молбу грофа *Самуела Кеглевића*, да сабор изволи сходне одредбе створити у погледу његова стављења под обскрбу; ову молбу подупире др. Маканец, па вели:

Да се право разуме, зашто ту молбу подупирем, морам казати: да гроф жели само промену оне законске установе, која говори о стављању под курателу, која овде нема ни места, као што је изрекао гласовити професор Унгер, који је прегледао дотичне списе.

Одбор за саборске трошкове предлаже своје извешће (ставиће се на дневни ред).

Нар. заступници *Киш* и др. *Брлић*, који су имали изтрагу водити у погледу избора Вилмоша Хатца, подносе своје извешће (гласови: нека се чита!) Они предлажу, *нека се избор Хатцов неваљаним прогласи и нови одреди;* а за осигурање доброга избора нека се одреди друго место бирања а не Драганић (ставиће се на дневни ред).

Емануел Пристер тражи допуст на три недеље; *Фердинанд Инкеј* на 4 недеље; др. *Брлић* на 8 дана (дозвољено). *Свет. Кушевић* пријављује, да се био удалио из Загреба, но међутим се већ био вратио и присуствовао данашњој седници.

Вит. *Змаић*: Ја ћу се усудити једну малу интерпелацију ставити. Становити подзакупник карловачко-речке жељезнице заостао је за 15 дана с изплаћивањем тежачки надница. Обећао је тежацима, да ће им платити, ал није то учинио. Тога ради одлучило се њи 400 отићи на Реку, да онде приме што имају. Мирно су дошли на трг закупнику, овај им рече, да га пречекају, да иде по новце; ал кад је отишао, више није ни дошао. Уједанпут као гром из ведра неба дође државни одветник жупанијског суда, праћен оружаним стражарима, који су разтерали тежаке, некоје затворили, мрцварили, тешко озледили, да је један од њи умро. Високи сборе! да није било потребе оружаном силом интервенирати, види се одатле, што речки магистрат није тражио оружане помоћи. Ја услед тога што се то догодило, стављам питање: Је-ли вис. влада накана изпословати, да се овај догађај непристрано изтражи? (Доставиће се влади).

Јосип Шпун: Ја и моји пријатељи поднели смо интерпелације на вис. владу, на које она одговорила није до данас. Оне интерпелације засецале су дубоко у најважније послове иметка јавног и приватног. Дужност је била вис. владе, да на њи одговори и сходне предлоге учини. Пошто она то учинила није, а познато је, да ће само још кратко време проћи, па ће ово заседање одгођено бити ради угарскога сабора: то неодговарање владе показује *презирање сабора, иначе нехајство и непријатељство прама овој вис. кући.* Продаване су крајишке шуме, а мислим, да се свеједнако нове шуме предметом тога *грабежа чине;* ту ћутати није уместно, а најмање то доликује влади, која мора бити чувательица морала и закона. Чудим се, што се није сетила, да сада долази с прорачуном пред ову вис. кућу и да јој се дозволи што тражи; ту нека се онда нечуди, ако буде којешта чути морала. Услед тога говорник пита: зашто влада није већ одговорила на оне интерпелације?

Др, *Мухић*, заступник владе, вели, да влада није одговоррла, јер 14 дана није било саборске седнице; ал данас одговара на једну интерпелацију у погледу повишења конгруе свештеницима у беловарској жупанији. Вели наиме, да је беловарске жупаније буџет одељен од нашег, тамо има дефицит од 147.000 фор. па влада није знала одакле да то намири, него ће с 1. јануаром 1873. године следити назнака, па ће дотичној господи повисити се конгруа.

П. Грчић интерпелира у погледу црквено-народног сабора српског (интерпелацију саопштавамо на другом месту. У.)

Антолек: Житељи обштине белске пратили су год. 1848. нашу војску у Угарску, па су том пригодом лишени коња и кола. Други су већом страном оштећени за претрпљене штете, само житељи белски нису добили ни новчића. Узалуд су се обраћали на кот. суд, који о том неће ништа да зна; рекне ли се кот. судцу штогод о том, одма добије грчеве. Ако су одштету добили Бедековић, Раух, и т. д. који су војевали против домовине, зашто се неби дала сиромашним житељима белским? Они су изгубили марву, тако, да још данас од тога трпе, а зна се, да сељак без марве неможе бити. Услед тога интерпелира говорник владу: зашто житељи белски нису добили одштете? (доставиће се влади).

Музлер вели, да су се у котару даруварском догађале пригодом избора за сабор *грозне* ствари. У уставној земљи налази само једну крепост, а то је: штовање закона; а то мора именито онај, који је позван чувати закон. Но судац даруварски *Вираг* починио је силни незаконитости што сам, што преко својих органа. Народ ма се притужио, ал он тужбе није уважио. Тужио се и вел. жупану, ал му се је рекло, да је он сам тако наложио — а вел. жупан био је онда Петар Маљевац. Тужио се народ и вис. влади, ал од ње није било никаква одговора. Судбени стол пожешки повео је истрагу, изаслао судца изтражитеља; ал је овога судац Вираг упутио: има ли политичку дозволу, да истрагу води? Пак и збиља, треба политичке дозволе, што се и кашње увидило, кад је влада наложила томе судцу изтражитељу, да има обуставити истрагу. Влада има по закону право надзирати, не обуставити истагу. С тога ставља следећу интерпелацију: Је ли влада зна, да је поведена истрага проти судца Вирага обустављена, и је ли воља своју обуставну наредбу опозвати? (Доставити ће се влади.

(Свршиће се.)

ВОЈЕНА СНАГА ТУРСКЕ, СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ.

Б. Војена снага кнежевин Србије.

I. Организација.

(Продужење.)

По организацијоном статуту 1862. г. и потоњем закључку скупштине од 23. октобра 1870. раздељује се војска кнежевине Србије у 1. стојећу, 2. народну I, класе, 3. народну II. класе.

Ad 1. У стојећој војсци има;

Пјешака: 4 батаљона а 800 м.=3200 м.

Коњаника 1 швадрон 150 м.

Топништва[1]) 4 олучене 4 фун. пјеш. батерије а 6 топова = 532 м. 24 т. 4 олуч. 8 фун. пјеш батер. а 6 топова = 620 м, 24 т. 6 олуч. планинскијех батерија а 6 топ. = 320 м. 36 топ.

Техничке: 2 сатније пионира а 175 мом. = 350 мом. 2 сатније понтонира а 225 мом. = 450 момка. — Свега 5652 момка и 84 топа без кнежеве гарде, жандара, послужитеља у болницама, подвозника и момчади код којекаквијех војенијех опрема.

Ова стојећа војска има задаћу, да народну војску за рат изображава, па је сходно тој задаћи и раздељена по земљи. У вријеме рата се ова војска неумножава.

Ad 2. *Народна војска* I. *класе има:*

Пјешаки: 10 бриграда а 8 батаљона сваки баталь. по 800 момака износи 64.000 момака: Од овијех стоји у мирном врјемену код сваке — од четири сатније једног батаљона — оквир од једног четовође (капетана) 30 вођа (Chargen), а они други су попут аустријскијех граничара код своијех кућа.

Коњаника: 20 швадрона а 100 до 140 момака, скупа 2600 мом.

И код овијех постоји у миру за сваки швадрон оквир од 1 четовође и 20 вођа.

Топништва 18 олученијех батерија свака по 6 топова = 864 момка, 108 топова.

Техничне: 18 одјељења пионира свако по 50 момака = 900 м.

Примјетба: Топништво и технична одељења народне војске спадају на обадвије класе или боље рећи к оној, која прво на бој полази.

Дакле народне војске I. класе има свега: 65.364 мом. 108 топ.

Ad 3. *Народна војска II. класе;*

Пјешака: 8 бригада по 8 батаљона сваки у 4. сатније а 140 до 160 момака износи управо 40.000 момака.

Коњаника; 13 швадрона а 100 до 140 коњаника = 1400. — Свега 41.400 К томе I, класа 68.264. Стојећа 5.622 Сва војска кнежевине 115.386 мом. и 192 топа.

У овај број неурачунасмо 14.000 подвозника (Trainsoldaten), који воде мазге и натоварене коње, речју: храну и остале потребе, прем су и ови, као и конбатанти, оружани и извјежбани, а у Турака такијех војенијех подвозника и невиђосмо, него они хватају од мјеста до мјеста рају, да им подвоз обавља.

Ова је војска раздељена на 6 војених зборова или како у Србији вели: Кругова и то;

1: *Дриносавски у Ваљеву* (шабачко, ваљевско и подрињско окружје)

2. *Јужноморавски у Карановцу* (ужичко, чачанско и крушевачко окружје.)

3. *Тимочки у Зајчару* (књажевачко, црнорјечко [зајчарско] и крајинско [неготинско] окружје.)

4. *Моравски* у Свилањцу или ћуприји (алексиначко, пожаревачко, ћупријско окр.)

5. *Средоточни у Крагујевцу* (јагодинско, крагујевачко и рудничко окружје.)

6. *Дунавосавски у Биограду* (Биоград, биоградско и смедеревачко окружје.)

У Србији има (окт. 1870.) 1059 опћина и 61 срез. Свака опћина сачињава чету (сатнију), мали срезови полубатаљоне, средњи читаве батаљоне, а велики и по више батаљона[2]) Свако окружје саставља *окружну легију* попут бригаде. У случају мобилизације се подјели сва војска у бригаде и дивизије. Бригаду води „вице војвода“ (ђенерал,) дивизију „војвода“ а читаву војску „велики војвода.“

Сви су ови бројеви од октобра 1870. Јамачно се је од тада број српскијех житеља и српскијех војника умножио, али хотимице нећемо ништа да прибрајамо, да нам се не рече, да прећерујемо.

Народна војска састаје се сваке године на мања вечбања у срезовима и окружјама а на већа у војенијем круговима. Та вјежбања трају обично 25 дана у години и то у пролећу и у јесени, како нареди кнез на предлог ратног министра.

II. Како је оружана српска војска у кнежевини.

Србија има што у војсци, што у арсеналима: 14.000 олучених острагуша, 60.000 олучених самокреса за набијање спреда, свега 200.000 пушака; а осим тога сијасет пушака старијех система у арсеналима у Биограду и Крагујевцу. Острагуше су рађене по начину „Пиеводеј“ (Peabody),[3]) а оно 60.000 за набијање спреда прерађује се што брже у острагуше.

Србија је, што се тиче оружја од времена кнеза Мијајила сасвијем независна од странијех творница — независнија него Турска, која мора све, што је бољега, са стране куповати. Арсенал се Крагујевачки нестиди ниједног арсенала у великој држави. Фишеци, што их је Србија са стране куповала нијесу ваљали, те се сад делају у српскијем творницама *у Страгару* и *Крагујевцу*.

Осим Страгара и Крагујевца саграђени су у Пожеги св. Петки (источно од Параћина) Ресави, и у Руднику *велике барутне творнице*, које су као градови бедемима утврђене. А на важнијех точака у земљи понамјештани су *барутни магазини са барутом и опремљеном муницијом.*

Осим онијех топова, што их у војсци набројисмо има Србија у арсеналу Крагујевачком још 200 *олученијех топова*, међу њима 40 тешкијех 12 фун., а остали 4 фун. и 3 ф. за бој у пољу, Ктоме још 24 планинска топа и 8 зрнопрштаљака (Mitraileuse); ове последње мисле умножавати.

У новије је врјеме краљ пруски даровао српском кнезу 25 топова; јесу ли ови урачунани незна се; али ако и јесу, онда налазимо 224 у арсен. а 192 у војски свега 416, довољно за војску од 200.000 момака.

Сви су топови тако опремљени, да само треба коње предањих препрегнути. У Крагујевцу има осим тога велика резерва за колија, за седлање и самарење коња и мазага и т. д. Сви су српски топови олучени за набијање спријед.

Пјешаци су српски оружани с пушком, бајонетом и у свилајима 60 фишека; подвозници осим тога још пиштољем и ханџаром.

Коњаници имају сабљу, карабин и пиштољ са 30 фишека.

Топџије: пушку са бајонетом, ханџар и по 10 фишека.

Техничне чете: кратку пушку, нож и по 20 фишека.

III. Како се храни српска војска у кнежевини.

Годишња је плаћа:

Војводе 4800 фор. а. вр. полковника 3360 фор., подполк. 2400 ф., мајора 1920 ф. капетана I. 1320 ф., капетана II. 1080 ф., поручика 912 ф., подпоручика 720 ф., штопск. трубача 201 ф., наредника 216 ф., поднаредн. 86., ф., топџијски десечар 52 ф., десечар 36 ф., војник I. кл. 24 ф. војник II. класе 24 ф., сигналиста I. кл. 120 ф., сигналиста II. кл. 29 ф., тамбу мажор 430 ф., болнични наредн, 216 ф., болнични десечар 86 ф., болнични послужитељ I. 48 ф., болн. послужитељ II. 29 форината аустр. вредности.

Официри и момци, што су код ђенералног штаба, топништва, техничне војске, добијају још знатни прид, а и они у коњаништву нешто мањи прид.

Храна је уређена као у свакој уредној држави, и премда наш изворник о њој ни словца непрослова, то га можемо увјерити, да је српски војник боље храњен него турски.

VI. Подвоз (Train).

Србија има 14.000 момака за подвоз, доиста страшан број. На свако 9—10 момака један подвозник. Али другчије неможе бити ако се кани војевати с успјехом, по безпутицами турскијех земаља. Али српски подвозник није толики impendimentum као у инијем војскама, *он је оружани ратник* (Chombattant). Србија може у случају, да нетреба толика подвозника, т. ј. да се дочепа жељезница или великије рјека, одмах из једне чести тијех подвозника саставити пјешачке батаљоне. А сад треба само да сазнамо, да српска војска, ако се крене у рат, неће требати кукати од глади и којекакве оскудице.

(Продужиће се.)

[1]) Градске и арсеналске топничке момчади нерачунамо овамо као ни у Турака.

[2]) Сваки житељ Србије, који је тјелесно способан мора од 20. до 50. год. што у стојећој што у народној војсци обе класе службовати.

[3]) Штета што Србија не прихвати баварску пушку „Вердер“ која је најлакша, најспретнија и најједноврстнија. Али то она није лахко могла, јер се пријашње системе недадоше прерадити. Међу тим су Пиеводеј боље пушке од „Венцловијех.“

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА ПАВЛА ГРЧИЋА

НАРОДНОГ ЗАСТУПНИКА КОТАРА ИЛОЧКОГ.

Из разлога, што је услед највишег решења од 24. априла 1869. позвани бивши у Сремским Карловцима српски црквено-народни сабор — који своје делање још и до данас довршио није, — услед одписа кр. угарског министра за богоштовије и наставу од 11. априла т. г. бр. 445., на темељу највишега решења њег. величанства од 29. марта т. г. разпуштен, без да је дочекати могао потврду по њему израђеног устројства сабора, што му је најглавнији задатак био;

с разлога, што исти сабор никакова повода свому разпусту дао није, и тако никакове кривње нема што се у предхваљеном одпису уг. министра за богоштовије и наставу и некаже, да би какова кривња сабора за разпуст истога поводом била, шта више разпуст ни једном речи мотивиран није и тако неоправдан;

с разлога, што је услед истога одписа уг. министра за богоштовије и наставу нов српски црквено-народни сабор на дан 6. (18.) августа т. г. у Сремске Карловце сазван, и што је овом сабору за најглавнији задатак постављено, да избор митрополита-патријарха по начину досадањем у присутности владалачког повереника обави, а затим евентуално и друге послове, нарочито коначно решење још недовршени саборски операта предузме;

с разлога, што је чланком IX. од год. 1868. уг. сабора зајамчена српском црквено-народном сабору подпуна автономија, а са овом се никако неслаже, да влрдалачки повереник у сабору присуствује;

с разлога, што је год. 1869. сазвани и сад разпуштени сабор на темељу чл. IX. од год. 1868. у три заседања год. 1869, 1870 и 1871. без присутности владалачкога повереника саборисао, многе законе и установе донео, и тако што је саборисањем овога сабора аутономија српског црквено-народног сабора и делом припозната;

с разлога, што би изашиљање влад. повереника за ново позвани сабор, нарочито у колико би тај повереник имао задаћу, да ма икакова уплива узима у делању и разправи сабора, у пословима тичући се цркве, школе и фундација била флагрантна повреда законито признате, ујамчене и делотворно оживотворене автономије сабора;

с разлога што избор митрополита-патријарха у аутономију сабора спада и што никако немогу више прописи тако званога „rescriptum declaratorium nationis illyricae“ год. 1778. путем административним издани — пошто данас позитивни закон постоји — важити и то тим мање, што је данас разпуштени сабор. послуживши се својим аутономним правом, досадањи начин избора у присутности владинога повјереника и јавним гласањем, свакако дакле под притиском, као неуредан и несходан одбацио и заменуо другим, уврстив односне установе у статут о устројству сабора, који је још прошасте године влади на потврду поднешен, где још нерешен лежи;

с разлога, што је влади приуздржано право једино врховнога државнога надзора без икакве друге диспозитивне власти и тако што јој неприпада заповедати сабору да има избор митрополита по досадањем аутономију ограничујућем начину обавити;

с разлога, што претежна већина источно православнога народа митрополије карловачке у Хрватској и Славонији са дотичном војном крајином живи — што је краљевини Хрватској и Славонији чланком I. од год. 1868. §. 48 подпуна аутономија осигурана и тако у делокруг владе хрватско-славонске спада како законарство тако и извршба у дели богоштовања и наставе, — што се српски-црквено-народни сабор у сремски Карловци, дакле на земљишту краљевине Хрватске и Славоније обдржава, и тако што би свакојако влада хрватско-славонска уплива у стварању напред споменуте наредбе угарске владе имати морала;

с разлога, што желим, да се незаконитим поступањем владе на штету државе и народа неузмућује правна свијест и неслаби поштовање закона и законитости, усуђујем се на високу владу хрватско-славонску ставити питање:

Је ли имала уплива какова при стварању напред споменуте наредбе кр. уг. министарства за богоштовје и наставу од 11. априла т. г. бр. 455?

Ако је имала, чим ће оправдати. да је истом аутономија српскога црквено народнога сабора флагрантно повређена?

Ако није имала, — а и на сваки начин, је ли воља и то обзиром на рок, за који је нови црквено-народни сабор на дан 6. (18,) августа т. г. у Сремске Карловце сазван, облагања учинити што треба, да се:

1. на поменути сабор неизашиље владалачки повјереник а најмање такови, који би имао уплива ма какова узимати у разправе и оне у оквир законите аутономије сабора спадајуће послове, тицало се то избора митрополита или иних посала цркве, школе и фундација;

2. да се опозове одредба владе о избору митрополита-патријарха по начину досадањем и у будуће да влада респектује у свему закониту аутономију српскога црквено-народнога сабора.

(„Обз.“) **Павле Грчић**,
народни заступник.

ДОПИСИ.

2+2=4 **Карловац** 23 јула. Данас обависмо овђе изборе нашијех посланика за српски сабор. Овђе је мјесто, гдје бирају два среза слуњска и заједнички карловачко-загребачки. Изборници првог слуњског среза сакупише се се мало не сви; из другог среза не дођоше изборници парохије полојске, а од осталих опћина само појединце изосташе; од заједничког среза бише потпуно заступљене опћине: карловачка и загребачка, од срп. моравичке дођоше само двојица а од ријечке ни један. Од свештенства многи изосташе. Ријечка је опћина извинила свој недолазак. а уједно изјавила жељу, да се за сабор изабере човјек слободоумних за народ и цркву кориснијех начела. —

Прије него што се је к избору приступило, бијаше народ у цркви код литургије и призиванија. Из цркве оду сви изборници у српску школу. Но пошто сваки срез посебно бирати има, то се подјеле, те остане први слуњски срез у школи, а остали се уклоне ради договора. Први срез одма се овјерови и конштитујише, а за тим се приступи избору. На предлог једног свештеника изабран буде одмах једногласно за свештеног посланика г. прото Беговић. Народ жељаше да он буде њихов заступник свјетовни; ал пошто им се разјасни да по закону не може бити, приступише к избору свјетовног заступника. Ту се сада видило да је народ дошао на биралиште сасвим неприправан. Сваки је желио кандидата истакнути, ал кад дође до питања: ко потпомаже ту кандидатуру? онда се обично чуло: „нитко,“ не ћемо га.“ То се односило на кандитате из њихове средине. Премда се пре тога међу њима највише говорило: нека иде опанак. Трговац карловачки г. Егић, имађаше за себе изборнике четиријух опћина, ал се одмах на томе захвали. Најпошље сложе се за капетана у миру г. Беговића. — Посље дођу изборници другог среза. Ту је ишао посао одрјешитије. По конститујисању изаберу, одмах г. проту Беговића за свешт. посланика. У

том бане у средину нашу наш понос и дика српска г. Светозар Милетић. Да смо га сад са срдачним и громовитим „живио“ поздравили, то се по себи разумије. Он се поздрави са свима, ал одмах се и удали, јер је зар опазио, да су људи њега гледајући сасвим на свој посао заборавили. — Није мало потрајало, ал се зачу: „живио Милетић наш посланик.“ Милетић се врати и пошто се захвали на повјерењу и изјави да се мандата не може примити, препоручи им да бирају другога. И збиља одмах буде једногласно изабран трговац из Карловаца г. Симо Марић. Овај старина дође и захвали се те примјети, да ако и нема великијех наука ал да има српско срце па да ће се као поштен Србин владати.

Сада бијаше ред на иборни срез.

После оверовљења и конституисања запита председник за кандидате, г. Урош Гавриловић, одвјетник из Загреба, изјави у име изборника загребачки да је њихов кандидат г. Решковац, трговац; г, Егић опет изјави, да се изборници карловачки нијесу сложили за једнога кандидата ал да он за кандидата предлаже г. Јову Бошковића, референта школа за карлов. и пакрачку дијецезу. И један и други предлог буде подупрт. г. Мојо Балтић изразио се, да би било понижавајуће за срез у ком је заступљен главни град Загреб и потом град Карловац, кад би он бирао за заступника човјека ван своје средине. — Свештеник Ник. Живковић одговори, да баш угледним тим општинама доликује као заступник г. Ј. Бошковић, јер у њему се сјединила покрај поштења српског и челичног карактера још и високо знање, а да је збиља тако јамчи новосадска општина, која га је прошлога сабора свога поверења удостојила, и сам сабор, који га је за школскога референта изабрао.

Усљед тог бијаше избор до послѣ подне одложен, јер се мислило, да би г. Бошковић могао на ком другом крају бити изабран, па да се о том изборници послѣ подне извјестити могу. — Послѣ подне одступи од кандидатуре г. Решковац те г. Ј. Бошковић буде једногласно за заступника изабран, исто тако и прота Беговић.

Ми смо са данашњим изборима сасвим задовољни, јер смо увјерени, да ђетићи, које у саборницу српску, на то бојно поље шаљемо, ником поникнути неће. Битка коју има да издржи наш народ са издајицама и непријатељима својима, мора бити жестока; ал зато и бирамо борце, који су кадри међданисати. Ако се тко уфа у заоставштину српског патријарха, у отрцани бич, тај нека још сада сабира скуте: пред побједном пјесмом: „с нами бог разумјејте јазици и покарјајте сја“ губи то ђаволско оруђе своју чаробну моћ, а чета која се тим оружа, мора се повући у мрак, кога је и пород! —

Рекох да је Милетић међу нама данас. Шњим дође и Маканец. У подне бисмо многи скупа код ручка. Здравица родољубивих изобилно. Одушевљење велико.

= **Из Митровице**, 22. јула. (Закасњено). Код нас се баш сад завршише избори изборника, што ће бирати заступника на српски народни сабор, и ја немогу пропустити, а да вам ток тога избора нејавим, јер се догађало по где шта, што је вредно, да се на јавност изнесе.

Као што свугде при изборима код свесни људи бива, тако су и нека браћа и код нас позвали многе бираче, да у вече у очи дана избора у нашу читаоницу дођу, где би се кандидати за изборнике договором братским утврдили, да избор што лакше тече и што поспешнији буде. —

Сложна се браћа сложише у 13 кандидата, што их имадосмо ми бирати, и исти се препоруче и свима осталим бирачима, што на исти договор несу били дошли,

Кад је избор изборника јучер по подне у 3 сахата започео, примети председник наше црквене општине Ђорђе Милекић, — који се мимогред буди речено од овога пролећа већ двапут у седницама које одборским које скупштиским на председништву захваљивао, а у свакој идућој седници своју резигнацију опет опозвао, — да сви бирачи редом за једне и исте кандидате гласају, а да њега међу тима нема, која га је околност тако увредила, да је гласно пред свима бирачима више пута рекао, да је он то знао, да се ту за избор наших изборника кортешовало, он би био заишао међу занатлије, надничаре и граничаре, те би себи гласове за 2 или 5 фор. покуповао.

У сред бирања изборника дође нам један од оних славних србски синова, што су се својом подлом денунцијацијом у познатој представци на владу у народу нашем у најновије доба прославили, и то беше митровачки парох Стева Анђелић. Мрзко и несносно му беше, кад је видео да сви бирачи редом једне и исте изборнике бирају, међу којима ни једнога нема, који ће дати гласа при избору заступника, за онаквог кандидата, који би на народном сабору при избору патријара дао свој глас за његовог брата, познатог мађарског патријара in spe. У тој његовој муци нађе се згодна прилика да излије свој гњев на оне за које је од прилике држао, да су тај сложни избор изборника удесили. Дође међу осталим бирачима и нека креатура председника Милекића, да и он свој глас за изборнике даде, но чим је исти почео гласати примети један брат, да се та креатура у листини бирачкој неналази, а осим тога, да нити је рекламовао, а још мање да је усљед рекламације од одбора за бирача проглашен, и уложи код о одбора свој протест против његовог гласања. Но и пошто је исти непозвани бирач на првом месту и на изборника председника Милекића, па онда његовог сина исказао, то се дигне и председник, а и попп Анђелић, да у обрану оне креатуре Милекићеђеве против даног протеста говоре.

Наравно, да је одбрана што може бити сакаката била, јер Милекић поче без икаквог разлога а прприлично и без свезе — као и увек — говорити; и; а Анђелић хтеде софизмама и лоћиком у познататој представци изведеном доказати да сваки, који дрдржи да има право бити бирачем а није у листину б бирача уведен и после започетог избора још онде де у изборној седници рекламовати може. Овоме се мненењу придружи и овдашњи одветник Коста Трумић, ко који је мимогред буди речено са свога „лојалног“ и понашања у најновије доба рад, да стече поверевења код наших власти, кад је већ увидео, да никакквог уважења код грађанства више нема. И пошто је је у одбору у онај пар само још Коларовић и честитити трговац Сима Теодоровић био, који такођер о о тој у свету још нечувеној рекламацији ништа нехтхтедоше знати, то је одбор већином гласова, ону кр креатуру Милекића за бирача прогласио те тако М Милекић тај дан једва дође до једног гласа.

У 6 сахата по подне прекине се избор и настатави се сутра дан у 9 сахата ујутро.

Међу тим још то вече сео је председник к на своја каруца са својом креатуром и одвезао се се у крај где сами граничари живе, да међу њима а за себе кортешује. Тамо нађе и још некаквог несрсретника П. В. који је случајно био кнез у Митровивици и који се и дан данашњи с редком енергијом упиниње, да садашњег начелника Коларовића и садашње представништво вароши обори, и опет себе за кнеза а Милекића и граничаре у представништво намамести. Томе П. В-у наложи Милекић да заиђе од кукуће до куће граничарске па да кортешује и за његега и за себе; да каже људима, да само дођу у крчму ку код тога П. В. да једу и пију шта хоће, јер он (све плаћа, да за њи гласају, никако пак за адвокакате, који народу кожу гуле.

Кад сутра дан дође једно 30—40 граничарара, разложе им неколико наших ваљани занатлијаја и трговаца, који њима због различити радња у свевези с тоје, шта и кога требају да бирају, да недадају гласа Милекићу, који данас нема друге цели пред очима, до те, да се умили влади, како би могао баронство задобити. Њему је народна ствар у узгредна, шта више противан је њој, где год мислели, да ће свој добри глас о *„лојалности“* моћи изизгубити. Он грди и ружи све људе, који за народодне ствари раде, он се служи и најгаднијим средствизима, да такве људе опрни, и прети им јавно пред (каваном са 800 тисућа бајонета, да све што народњаци раде, иде на пропаст државе. —

Исти људи одвраћаше граничаре да не гласасају ни за П. В. јер он управо граничаре вара. Обећавава им, кад већ види, да неможе ништа друго, да а ће он израдити, да се граничари у Митровици од м митровачке политичне општине оделе и засебну (општину сачине; у Митровици где има једва нешешто преко 5000 становника, да неће бити општинске је робије, ако он буде кнез у тој новој општини и та тако које шта, што бити никако неможе.

Граничари се ти освестише, и неколицина се је уздржа од гласања, а остали сви гласаше за обшште кандидате.

И тако Милекић при свом упињању и чашћењу једва доби од 179 гласајућих бирача 13 (несрећан број!) међу којима му један глас његов син, а а један његов оборџија дао.

Ово је бар јасан доказ какво поверење Милекић — барон in spe — у нашој општини ужикива.

Морам овде још напоменути, да су Милекићић и Павле Врањешевић једини у нашој општини, ш што нам у свакој прилици оће добру ствар да покваваре. Но свест наших ваљаних грађана неда се од оо оваких људи помутити.

У похвалу нашим занатлијама морам рећи, и, да су и у овој прилици показали, да за народну ствтвар сви као стена чврсто стоје, и да је њиова ревноност управо и израдила, те су наши кандидати од 1 179 гласајућих који 177, који 165, који опет 172, и или најмање 170 гласова добили и тако с огромном и већином изабрани били.

Из среза Ердевичког 22 јула. *(О избору посланика.)* Јуче би обављен избор посланика за Карловачки сабор. Цео ток избора овог није ми намера описивати, но само о оном, што ми упрааво повода даде, о томе ћу коју прозборити.

Свештеници из целога среза при избору прприсутни су били, и почем сам и сам тај, и као таакови при избору био, немогу пропустити, а да неколико речи пред свет наш неизнесем. Но најпре да неби браћа моја она, која друге неке назоре о начелима слободоумне народне странке имадоше помислила, да их ја пред светом ваљда окривити желим — о не! него баш на против радости пун желим их похвалити зато: што ево даде се прилика, те се она велика закрпа „сремских свештеника“ прати поче, коју и дан данашњи на себи носе, јер — понашањем својим на избору посланика својих показаше, да је куцнуо већ дванајести час, кад сваки треба да је на опрезу, кад сваки треба да озбиљно мисли, личне користи одбаци и ону отрцаност, која се је већ преживила са себе стресе; дођоше до тог сретног убеђења, да нјам слободоумна народна странка ни с каквом опаасношћу не прети, него напротив и нама и васцелом српству лепшем напредку на руку иде.

Не мало дирнуо је без разлике све изборнике језгровит говор врлог нашег посланика г. др. Милана Јовановића, који је довољан био, сваког оног који се је с правог пута отиснуо, на прави пут извести и од смутљивачки назадњачки начела одстранити. Из ког надати се можемо, да ће смутљивци народа нашег што пре малаксати, и да ће чиста свест народа србског оснажити се, и тако онда са уједињеним силама сви ћемо сваки непријатељски нападај снажније одбацити моћи.

Један народни свештеник.

= **Петрово село** *(у Бачкој)*. Редки су дописи из нашег села, ал' и није инако, јер смо људи раденици те, доспевамо писању кад баш општа ствар ово захтева. Пратећи пажљиво наш народни рад, како на политичном, тако и на црквено-просветном пољу, одушевљавамо се и ми у општини нашој, и према снази својој допринашамо, да буде Српство што пре, у сваком честитом погледу напредно и слободно. У последње доба показала се свест и одушевлење у општини овој, приликом пописа бирача за избор посланика на земаљски сабор; и ма, што је српство бројно, млого слабије, да, скоро са две трећине од својих суграђана Мађара, ипак при првом попису имадосмо већину српских бирача, јасан доказ вредноће и одржања својег поседа; а како уништише дотична господа за себе неповољни попис у ст. бечејском срезу, — то и поново показа ово место да зна у којем и каквом добу живи, и непропусти, ни један способан бирач, ма што је пољски највећи рад, уписати се.

Очекујемо дан избора, да уз осталу браћу Србе слободоумне народне странке, (премда друге у овом срезу и нема) своје гласове дамо.

Прошле недеље беше учесник наша општина, при избору посланика у ст. бечејском срезу на српски црквено-народни сабор у Карловце; резултат избора познат је. На предлог главног одбора изабрат је г. Ст. Брановачки једнодушно. Састанак сабора жудно очекујемо, јер нам је млога рана на црквеном и у опште просветном телу — отворена, а којој од сабора мелема очекујемо.

Нерадо овом приликом једну тегобу нашу изнашамо пред читалачки свет, ал' кад иначе није, — јер само јавност може нам ускорити помоћ.

У општини нашој међу осталим учитељима јесте и г. Ђ. М. учитељ, но овај је свашта друго пре него нашто је постављен, овај се дотле залутао у својој ћуди, да је свој општини постао несносан.

Разметуо се овај неучитељ, те мирољубиви овај народ срамно грди и посрамљује; целу општину назива свакојаком; поједине частне старине пред децом најружнијим речима обасипа, тако, да су поверена му деца — а и сва остала — у крајњој опасности, да се у пропаст неморала суноврате. Свака му је друга реч неморална и заједљива, особито има у свом речнику речи за обарање свега, што је напредно; да, и на саме припознате личности свој отровани језик пружа!

Општина је сувише узвишена, него што би икоме из средине своје лебац одузела, — ал' трпети да мора у средини својој безпримерне покоре од својег учитеља, и од овог да место добра зла примати мора — на то никако обвезаном се не осећа; шта више пала би у велики грех и одговорност, кад би допустила да јој се подмладак оваким отровом и даље одрањује.

Тужбу је поодавно опремила дотичној школској власти, одовуд је истрага одређена, коју очекујемо, да би се за своја недела овај неучитељ казни подвргао, а општина беде опростила.

Ако нам је стало да народ буде напредан и свестан; то не мање треба да пазимо, да учитељи народни буду прави учитељи. А како су већином српски народни учитељи делом показали, да одговарају очекивању народном, то ваља кукољ из њиховог друштва вадити: Сви учитељи честити — сав народ честит! —

„О ПОСЕДУ ПО АУСТРИЈСКОМ ПРАВУ.“

Под овим насловом донесе неки дан „Дај. Цајтунг“, лист аустријски Немаца, такозване „младонемачке странке“ следећи чланчић о Боци Которској.

„Полагано али извесно спрема се у далекој Далмацији катастрофа, чије последице млого већег замашаја могу имати, него што министарство и сневати може. Од неколико месеци одјекују опомињући гласи у овом листу, од неколико месеци доносимо поједине слике из дневне повеснице страдања ове несрећне земље — али без успеха. Не што министарство неби врло добро знало шта треба чинити да се том стању крај учини, које нигди у свету осим Аустрије неби било ни близу такво понићи могло — али су ланци одвећ чврсти, с којима је ф. м. л. Родић за министарство а несрећна Далмација опет за ф. м. л. Родића закачена и одвећ је злокобна судба, која у облику руског плана будућности над тим целим лебди, да би се под овим министарством могли надати. болем — Јест, ако ће министарство Ауерспергово до свршетка бечке изложбе до године, остати на своме месту, — као што на жалост изгледа — онда ће бити касно, да се поправи, што се допустило, из казни достојног лакоумља или пакости, да нађе на једну провинцију аустријске државе.

Ко поштења и отачаствољубља у себи има, тај нека погледа само околности, које у једној провинцији наше Аустрије пред полусклопљеним очима једног *уставоверног* министарства, постојати могу, и — постоје.

У далеком југу, у отачбини *Канибала*, који заробљенике убијају, рањенике нагрђују и онда своју склоност на мир од велесиле Аустрије готовим вовцем одкупити дају, у округу которском, где Грци станују, нема ни једне цркве, ни једног намастира који није бар делом руским новцем сазидан, чија звона, одежде, књиге и црквене утвари, нису поклон руског цара. Поглед и нада целог округа тога, управљени су преко Црне Горе на Русију — јест, што је овде онде у листовима наговештено, овде ћемо гласно опетовати: учињен је предлог, да се окружни суд у Котору укине, јер се становништво тога округа обраћа у Црну Гору, кад своје размирице расправља!

Хоћете ли још једанпут да чујете господо министри, Ви, у чијој средини седи један господин, који је писао дело, о општем јавном праву аустријском? ђаволски хрђаво мора стојати са тим аустријским правом, кад се главар „варварске чорде обезобразити смео“ (ово се тиче Црногорког кнеза!) да стане као највиши судија у једној аустријској провинцији! Где се таке околности укажу, не помаже више господско кретање, ни склапање очију; таке ствари несме ни један царски наместник, који је још и сам Хрват и Грк, као ф. м. л. Родић, са рукавицама прихватити, — ту треба снажна рука, трезвена глава и поштено срце једног Колера, па био он случајно фелдмаршал-лајтнант и витез — или не.

Док се таке ствари на јужној граници догађају и још другчије спремају, дотле у Дубровнику седи као председник земаљ. сабора и земаљског одбора неки Љубиша, који је рођен баш у которском округу, који је отпочео своју каријеру као општински писар у аустро-црногорској варошици Будви, после у подстрекавању и бургијашењу народносном чинио што је више могао, и ради „заслуга“ награђен орденом аустријским, наименован (!) за председника земаљског сабора. Тај земаљски одбор, коме тај господин председава, беше онај, који званично порицаше пужду кад ова наиђе на срез травски, а после ћутке и из потаје не само 4000 ф. које је срез тражио, него још 800 ф. *више* даде — тај одбор беше онај, који званичне извештаје уставоверног изврнутог окружног комесара Кирхмајера наказног у јавност стави, преко свог анекционистичког листа „Ил Национале“, те после мораде отрпити опори звавичан исправак — а господин земаљски намесник ф. м. л. Родић беше, који је одмах за тим пропутовао са пратњом целу Далмацију само не травски срез, али за то сад, док он своје малаксале живце у купатилама крепи, преко свога alter ego, премешта комесара Кирхмајера у Дубровник, да тог вредног чиновника, који ствари правим именом назива, научи памети.

То су фактори, из који је уставоверна влада скрпила себи Далмацију, то су утицаји, који се по ћефу шире по Далмацији.

И већ се указују све опасније последице таког поступка. У Шибенику највреднијој и најбогатијој вароши Далмације, у којој невероватном усиљавању „народњака“ ал не без утицаја земаљског одбора и зем. владе пође за руком успостати „народњачко“ претставништво варошко, од којих половица незна читати ни писати, порастла је несигурност тако да нико несме без оружија из вароши крочити, јест да се услед тога (гле!) осам најбољи породица спремају да у Италију избегну; злочини, нападаји, на сопственост расту свуда, суровост становништва увећава се на најгрознији начин. Ни једна власт несме да се усуди, определења домобранског закона подпуно извести, или бар у округу которском о домобранству и реч повести, и нема тек неколико дана, да је пароброд лојдовског друштва приличан товар џакова сребрним новцем напуњених донео у Котор, јер господа Бокељи, који стоје под судством Црногорским, неће о аустијским банкама ништа да чују.

Притежава ли Аустрија Далмацију?“

Толико „Дајч. Цајтунг“, у том чланку који је датиран из Далмације.

Ми га саопштисмо нашем читалачком свету, да према њему суди, колико вреде све фразе, које се расипају по свету о култури и цивилизацији Немаца. Бокељи су „канибали“, црногорски је кнез „поглавица варварске чорде“, који се „обезобразио“ те се усуђује играти судију над аустријским подајницима; у Шибенику су на дневном реду највећи злочини, отмица, несигурност гора но међу дивљацима, и нико несме „крочити корака из вароши без оружја“. Опасност је толика, да свет бежи у Италију, — Бока ће за који дан остати пуста, ако не дође какав ђенерал Колер, (ал ко ће у Ческој држати узду?).

А зашто све то?

Колико из тога чланка видио, *само* за то, што је комесар Кирхмајер, *премештен* са једног места на друго, сигурно из важни разлога, јер га је премештио заступник владин Поци.

Има ли грђег безобразлука на свету од *овог* немачког безобразлука? За то, што је шибеничко становништво дошло до потпуне своје свести, те се неда више од неколико дошљака поталијањени Шваба, у својим општинским стварма јашити, за то је „поштени“ Немац подигао толику буку, да изгледа, да је у Шибенику горе но што беше пре неколико година у Сирији. Ал ни једног јединог факта не наведе од „силних злочина и опасности“ који овладаше од кад народна странка у представништво уђе. А за што? Јер није истина, јер је гола лаж и само излив пакости водила писцу перо. Да се један једити, ма како незнатан случај те врсте догодио, знамо да би кружио месецима по немачком новинарству, као мокринско убијство.

Шваби је трн у оку, што је свака црква даривана руским даром, и то је кримен, за који треба обесити не само Боку него и сву Русију: А зашто нису швапске владе давали бар црквама бокељским што год за онолику драгоцену крв, коју су од тог народа за своје користи узимали, па неби Русија имала где давати. Срам вас било, безобразници! Сисате крв народну на памук, живите о народном зноју, а незнате ни како се зове тај народ по имену. Ни толико вам култура не допире, да знате да су то Срби а не Грци. И ви још мислите да сте позвани ширити цивилизацију. Служи те се денунцијама и лажима да можете на грдити народ, који је по својим врлинама куд и камо бољи од вас.

Ми незнамо, — а и ви нећете моћи посведочити — да Бокељи заробљенике убијају и рањенике злоставе, ма да би им се као мучки нападнутима могло и опростити, али знамо да професори вашег „цивилизованог“ народа, убијају госте на весељу, и ако сте то ради порицати, упућујемо вас на светковину у Штрасбургу од пре неколико месеци и — барона Ауфсеса. И ви још смете неком пребацивати суровост!

Писац пита: дал Аустрија још притежава Далмацију? — На жалост притежава је, али ако тако

устерате као што сте почели, јамачно је нећете још дуго притежавати,

Таки „културтрегера“ као што је овај писац пуна је ова држава у обе половине. Ал према њима не треба се снебивати, него безобразника по зуби где год који наиђе. Ми нисмо жељни културе, која таке резултате даје, какав се види на овој врсти Немаца.

СПИСАК

изабраних посланика на наш преображенски сабор.

I. У архидијецези: 1. Од световних: Јован Живановић, др. Јован Суботић, Сима Крстић, др. Милан Јовановић, Васа Ђурђевић, Младен Коларовић, др. Ђорђе Натошевић. — 2. Од свештенства; Аксентије Моловић, Рућанин, Јован Јовановић, Светозар Поповић, Велендерић. —

II. У дијецези бачкој: 1. Од световних: др. Светосар Милетић, др. Ника Максимовић, др. Стеван Павловић, др, Лаза Костић, Стеван Брановачки, др. Ивановић, Ђ. Манојловић. — 2. Од свештенства: Максим Папић, Ђорђе Бранковић, Ђорђе Грујић.

III У дијецези будимској: 1. Од световних: Пера Лупа, Стеван В. Поповић. — 2. Од свештенства; Мађаревић, Прока Топонарски.

IV. У дијецези темишварској: 1. Од световних: др. Бр. Стевановић, Петар Чарнојевић, др, Миливој Топонарски, Стеван Бранковић, Пера Вуков, Ј. Крстић, Мита Крестић, Ђ Димитријевић. — Од свештенства: Макса Јакшић. Шандор Секулић, архимандрит Живковић. Један свештеник непознат.

V. У вршачкој дијецези. 1. Од световних: др. Ђока Милосављевић. др. Светислав Касапиновић, Јоса Јорговић, Јован Павловић, др. Илија Вучетић, Јоца Стевановић, Каменко Јовановић, Мил. Брадваровић. — 2. Од свештенства: Васа Живковић, Лаза Стевановић, парох Мандровић.

VI. У дијецези пакрачкој. 1., Од световних: Петар Забрдац, Ђока Бузичић, Милош Остоић, Андрија Секулић. — Од свештенства: Мијоковић, Андрија Бирац.

VII. У дијецези горњо-карловачкој: 1. Од световних: Петровић Амброз, Котур, Васа Костић, капетан Пет. Беговић, Сим. Марић, Јов. Бошковић, Јово Трбојевић, Радош Крагуљац, Т. Ервађанин, И. Гутеша, Ђ. Урица, Мацакања, Пепо Шорак. — 2. Од свештенства: Беговић, Теодоровић, Паић, Мандић, прота Трбојевић, Милић, Илија Машић, Герман Јовановић, Стеван Негован.

РАДИ РАЗУМЕВАЊА.

Славно уредништво „Заставе.“

Као што се из ове долестављене представке увидети даје, позвали су подписани суделујући и подпомагајући чланови врш. српск. црквен. пев. друштва свога председника Уроша Гавриловића, да ванредну главну скупштину за недељу 23. јула по нашеи сазове, и оставку на председништву због, у представци наведених разлога, даде. Он ово до данас још неучини, премда бројимо већ 25. јули, и ма да §. 21. нашег штатута под 2. и 3. јасно каже да на захтев десеторице чланова мора се ванредна скупштина сазвати. Узрок несазивању није нам познат, и ми га тумачимо, да је или бојазањ или игнорованье, но свакако је требао подписане чланове бар одговора удостојити. Надамо се, да ће јавно мњење и овај поступак Уроша Гавриловића, као и сво његово дојакошње понашање осудити с' тога и предајемо нашу представку јавности, да се наш читалачки свет, а особито друга певачка друштва са Урошем Гавриловићем боље упознају.

Господину **Урошу Гавриловићу**,

председнику врш. српск. црк. пев, друштва, овде.

Поводом тим, што је ваша личност досада већ више пута јавно пред светом, у народним органима жигосана била, а ви до данас ради свог оправдања ни једне беле ил црне речце недадосте; поводом тим што је за вас у „Застави“ један уводни чланак пун истине и коректности од стране слободоумне народне странке изишао у ком се набрајају ваше погрешке, са којимасте као председник певачког друштва супрот начела слободоумне народне странке само за постигнути своје личне и себичне цели — делали; поводом тим, што је јавно мњење опоменуло вршачке певаче вас ради позвавши их, да вас скину са председништва, јер иначе друга певачка друштва неће са вршачким певачима једну и исту песму певати, то ми подписани, као суделујући и подпомагајући чланови вршачког српског црквеног певачког друштва, за одбацити сваку сумњу од друштва нашег, које је досада предвођењем Вашим своје начело и програм у више прилика изневерило; — за избећи свако презрење осталих певачких друштава, па можда и искључења из певачке заједнице, а вољни будући, да се друштво у првашњи свој положај поврати, и своје окаљано име опере, нађосмо се побуђени, Вас позовете, да ванредну главну скупштину за недељу 23. јула о. г. по нашем календару сазвати изволете, у којој би Ви на председништву благодарити имали и да се други председник изабере, који и код суделујућих и подпомагајућих чланова поверења имаде.

У случају пак, да Ви до означеног рока скупштину не сазовете, бићемо принуђени ово јавности предати с том примедбом, да подписани суделујући чланови тим кораком из друштва иступају.

У Вршцу 20. јула 1872.

Суделујући чланови: Драгомир Токин с. р. Мита Милин с. р. Сава Токин с. р. Јов. Бакић с. р. Ј. В. Токић с. р. Паја Богдановић с. р. Ђока Лазаревић с. р. Ђура Л. Радивојевић с. р. Теодор Никашиновић с. р. Жива Поповић с. р. Мита В. Токић с. р. Бранко Бранковић с. р. — Подпомагајући чланови: Јоца Богдановић с. р. Ђура Богдановић с. р. Јоса Јорговић с. р. Арса Токин с. р, Васа обрадовић с. р. Јован Јовановић с. р, Тома Петровић с. р. Ђока Милин с. р. Јоца Стојановић с. р.

ТЕЛЕГРАМ УРЕДН. „ЗАСТАВЕ“.

Горњи Карловац 29. јуна. Епархијска скупштина у Плашком свршена, ограда противу распуста сабора без повода, противу повреде наше автономије мешањем у дневни ред, слањем комесара, пачањем у манастирску контролу; митрополит да се небира пре јемства за слободу избора; примљене измене у уређењу епархије, владика да се непремешта у Карловац, да се неподигне нова Личка епархија, различни предлози расправљени или упућени куд треба. Бошковић предложен за надзорника, др. Недељковић изабран за бележника.

НОВИЈЕ.

Из **Загреба** брзојављају „П. Лојду“ да ће за комесара на наш преображенски сабор бити наименован фмл. *Молинари.*

— Народној странци припадајући чланови регниколарне депутације су за установлење једног министеријума на место бана, и захтевају, да исти цар наименује без предходног предлога и контрасигнатуре угарског министра-председника.

— „П. Лојд“ јавља, да се још ове године исчекује наименовање бискупа Штросмајера за арцибискупа загребачког. Садањи арцибискуп Михаловић — вели „П. Лојд“ — остаће за време без дијецезе.

— *Карлистички устанак* још није сасвим угушен. У Герони бива све мање усташа, јер их војска на све стране гони; у Тристању разделише се у више мањи чета, од којих се једна у Тарагоњу у врло бедном стању предала. У Каталонији нису имале војничке операције знатна успеха, почем је нестало новчаних средстава.

У сједињеним државама американски води се сада жестока борба о избору новога председника републике. Велика странка хоће опет да изабере славног војсковођу у последњем американском рату ђенерала *Грента*, који ту странку свом својом влашћу подупире, а друга странка хоће *Грилија* грентова такмаца, који има највише приврженика у простом народу.

ОБЈАВА.

Од стране средишњег одбора за избор земаљског посланика овим се до обштег знања ставља, да, пошто је одбор за изборног председника дра Мих. Полита, његовог заменика Стев. Јефтића, за перовођу дра Илију Вучетића, за заменика Имру Баллу поставио рок за избор посланика на 28. августа 1872. у 8. часова пре подне у магистратском зданију одредио. — Позивају се дакле сви они који су се као бирачи уписали, и који су као такови примљени да на исти дан ради избора посланика доћи непропусте.

Из седнице средишњег одбора за избор земаљског посланика у Новом Саду 6. августа 1872 год. држане.

Др. Мих. Полит с. р.
председник.

Стев. Николић с. р.
перовођа.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Пешта 27, јула. Довози и промет у рани био је данас слаб, цене непромењене.

Бележимо ове цене:

Шеница потијска 87 *ib.* 6 ф. 70 н. 86½ *ib.* 6 ф. 65 н. 86 *ib.* 6 ф. 60 н. на три месеца, пештанска 86 *ib.* 6 ф. 55 н, на три месеца банатска 85 *ib.* 6 ф. 30 н.

Раж 80 *ib.* 3 ф. 75 н.

Узанц-раж за септембар-октобар 3 ф. 60—62½ н.

Узанц-зоб за септембар и октобар 1 ф. 61½—62 н.

ОГЛАСИ.

Број 77 — 2700 **СТЕЧАЈ.**

Код магистрата слоб. кр. вароши Новога Сада упражњено је место другог подбележника. с коим је местом скопчана годишња плата од 800 фр. а. вр.

Који желе ово место потраживати, имају своје молбенице најдаље за шест недеља од онога дана, кад овај стечај први пут у овоме листу изиђе, поднети подписаноме општинству и у истима доказати, да су подпуно вешти српском, мађарском и немачком језику како у говору тако и у концепту.

Из главне скупштине општинства сл. кр. вароши Новога Сада, држане 2 и 3. августа 1872.

Др. Илија Вучетић с., р., вел. бележник. 2—3 **Павле Мачвански** с., р., градоначелник.

Бр. 51. — 1872.
П. Е. С,

СТЕЧАЈ.

По закључку П. епархијске скупштине бачке расписује се овим стечај на упражњено место епархијског бележника с којим је скопчана годишња плата од 600 ф. а. в.

Епархијски бележник имаде поглавиту дужност ту, да води перо код епархијске конзисторије, епархијског административног одбора и епарх. школског одбора.

Потражиоци имају своје молбенице управити епархијском административном одбору за 6 недеља дана од дана првог огласа рачунајући.

Из седнице П. бачке епархијске скупштине држане у Новом Саду 17. (29.) јулија 1872.

У отсуству председника
Васа Ђурђевић, перовођа: 2—3 **Стеван Брановачки**, подпредседник:

Бр. 52 — 1872.
П. Е. С.

СТЕЧАЈ.

По закључку П. епархијске скупштине бачке расписује се овим стечај на место епархијског фискала, с којим је скопчана годишња плата од 300 ф. а вр.

Епархијски фискал има да заступа епарх. органе у правним пословима и да мнењем и саветом својим послужи епархијској конзисторији а по потреби и административном и школском одбору.

Потражиоци тога места имају своје молбенице управити на административни одбор епархијски за 6 недеља дана од дана првог огласа рачунајући.

Из седнице П. бачк. епарх, скупштине држане у Новом Саду 17. (29,) јулија 1872.

У отсутству председника
Васа Ђурђевић перовођа. 2—3 **Стеван Брановачки.** подпредседник.

СТЕЧАЈ.

У Мокрину су упражњена три учитељска места.

Најстарији разред. Плата 442 ф. и 90 нов. стан, пет ланаца ораће земље од 2000 □ и приход од пратње самртника.

Млађи разред код цркве, плата 442 ф. стан и три ланца ораће земље, од 2000 □.

Најмлађи разред при четвртој школи, плата 442 ф. и 90 нов. све у а. вр. стан и свима сламе за огрев колико треба. Рок стецишта од велике госпоине текуће године. Проситељи имају се лично пријавити. Молбенице се уважавају који су само у Сомбору препарандију свршили

У Мокрину 19 јула 1872. 2—3 **Одбор.**

ПЕТАР ИСАКОВИЋ
у Меленци,
потребује у својој лекарници једног практиканта који је свршио 4—6 ђим. разреда. 3—3

НА ЗНАЊЕ!

Препоручујем се и јављам мојим пријатељима и познаницима, да ћу се од сада са

КОМИСИОНИРАЊЕМ

уз наплату мале провизије на бечкој пијаци бавити; сваку поруку велику као и најмању настојаваћу, да тачно и ваљано извршим. Добра воља и свестрано познавање први извора гди шта ваља набавити, стављају ме у тај угодан положај, да ми је могуће, указано ми поверење свагда оправдати, и сваког дотичног подпуно задовољити.

Коста Суботић,
—5 VIII. Lederergasse Nr. 3. Wien.

СТЕЧАЈ.

На упражњено место учитељскога званија српско-народне школе II. и III. разреда у Парага, отвара се стечај.

Са овим званијем скопчана је плата у готовом новцу 100 фр. а. вр. 2. хвата тврди дрва, 20. пожунаца жита, 5 фр. за пасуљ, 10 ф. за говеђину, 2 ф. 50 н. за со, 2 ф. 64 н. за свеће — даље 10 јутара ораће земље са гувном на пољу, зимни огрев и слободан стан са 2 собе, кујном, подрумом, комором, шупом, шталом и баштом у школској огради — на послетку и од већег погреба 1 ф.

Који од свршени предуготовника званије ово получити желе, нека се са нужним сведочбама до 27 августа о. г. код црквене ове општине пријаве.

Васа Летић перовођа. 2—3 **Аркадије Петровић** парох и црквен. общт. председник.

Зубни лекар Кон
ИЗ БЕЧА,
дошао је у Нови Сад, и лечи ће од овога дана зубобољу и друге болести у устима.
Гостиона код Јелисавете бр. 22. (6—6)

ОГЛАС.

Подписани узимамо слободу овим обзнанити, да **овде** продајемо прави **паришки, минхенски и бечки слика у масним бојама** сваке врсте, снимљене **пределе, архитектуре, слике** као и **иконице** сваке врсте; имамо велики **избор** слика **са масним бојама** и правим златним оквиром; такође **на избор** и сваке врсте огледала, све по најумеренију цену, и то или у готовом, или **месечним уплаћивањем**, при ком се пак роба одма по уплати прве рате уручи. Како ћемо се мало времена овде бавити, то молимо за многобројну посету.

Изложбено место Бокшанова кућа главна улица.

понизна
3—3 **Браћа Адлер.**

ЈЕДАН ПРАКТИКАНТ!

Може одма места добити у трговини са чојом, платном и другим финим еспапом код

Антона Хелфера,
1—3 „код пророка“.

ПРОМЕНА СТАНА.

Подписати узима себи част п. т. публици учтиво јавити, да своје створиште чојана корент мануфактурна еспапа, у Футошку улицу. у Шандора Адамовића кућу. преко пута гостијоне код „јегерхорна преместио, и моли да га и тамо што многобројније посећују,

—4 **Самуил Вајс.**

ТРГОВИНА.
Ј. МАРГЕТИЋА
У ПЕТРИЊИ,
потребује једног шегрта. 1—3

МЕНИЧНА РАДЊА ФРАНКО-УГАРСКЕ БАНКЕ.

Пешта, 15. јула 1872.

Имамо част п. т. публици јавити, да се у будуће г. Д. Кода стара инкасовања за нас, и молимо овим ону господу, која имају нами редовне месечне уплате полагати, да исте од сад у

БАНКАРСКОМ И МЕНИЧНОМ ЗАВОДУ
Д. КОДЕ

у Новом Саду уз нашу признаницу полажу, и ако какова дуга имају, исти што скорије у реченом заводу исплате.

МЕНИЧНА РАДЊА
ФРАНКО-УГАРСКЕ БАНКЕ.

СТОВАРИШТЕ ПРАВИ АМЕРИКАНСКИ ХАУЕОВИ (HOWE) СТРОЈЕВА ЗА ШИВО
КОД
ЛЕОНИДА СТЕРИЈЕ
У НОВОМЕ САДУ,
код „грчког краља“ дунавска улица, и код „златног орла“, главна улица бр. 39. у Пасковићкиној кући.

Властник, издаватељ и одговоран уредник др. Свет. Милетић. Српска народна задружна штампарија.